

Останнім часом практика розгляду справ судами України містить значну кількість рішень у справах за позовами банків або інших фінансових установ про стягнення заборгованості за кредитними договорами.

Недобросовісні позичальники, що допустили порушення вимог законодавства України та умов кредитних договорів, всіляко намагаються уникнути відповідальності за такі порушення. Боржники постійно використовують інструменти свідомого та цілеспрямованого затягування судового процесу у справах за позовами банків до них, безпідставно звертаються до суду із зустрічними позовами про визнання недійсними кредитних, забезпечувальних та інших договорів, укладених між позичальниками, іншими зобов'язаними особами та банками, часто безпідставно оскаржують усі процесуальні дії та документи суду.

Однією із таких фінансових установ, що постійно вимушена вести боротьбу із недобросовісними боржниками та відстоювати свої права і законні інтереси у правовому полі, є ТОВ «ОТП Факторинг Україна». Підтвердженням такої боротьби є судова практика, щодо розгляду цивільних справ за позовами ТОВ «ОТП Факторинг Україна» до боржників, що ухиляються від відповідальності за невиконання умов кредитних договорів. Прикладом є цивільна справа, що розглядалася Ленінським районним судом м. Вінниця за позовом ПАТ «ОТП Банк», до Особа_1, Особа_2, позичальника та його поручителя, про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором, за результатами розгляду якої 29 червня 2010 року було винесено рішення про задоволення позовних вимог. Дане рішення набрало законної сили. В процесі виконання судового рішення було звернуто стягнення на предмет іпотеки, що був переданий Особою_2 в якості забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором, укладеним між ПАТ «ОТП Банк» та Особа_1.

Внаслідок укладення договору купівлі-продажу кредитного портфелю між ПАТ «ОТП Банк» та ТОВ «ОТП Факторинг Україна», відповідно до якого право вимоги за кредитним договором, укладеним між Особа_1 та ПАТ «ОТП Банк» перейшло до ТОВ «ОТП Факторинг Україна», останній набув статусу кредитора за кредитним договором.

З метою ухилення від відповідальності за невиконання кредитного договору та договору поруки, в липні 2010 року, Особа_2 було ініційовано судовий процес за позовом Особа_3 до Особа_2, третя особа – ТОВ «ОТП Факторинг Україна» про визнання договору дарування удаваним правочином, укладеного між Особа_3 та Особа_2, відповідно до якого останній набув право власності на об'єкт нерухомості, що згодом передав в іпотеку ПАТ «ОТП Банк» з метою забезпечення виконання зобов'язань Особа_1 за кредитним договором.

Особа_3, посилаючись на те, що договір дарування було укладено не з метою настання юридичних наслідків, передбачених ним, а з метою приховання іншого правочину – договору довічного утримання, вимагав від суду визнання даного договору удаваним правочином.

Судом першої інстанції було винесено рішення про задоволення позовних вимог та помилково визнано договір дарування удаваним правочином. Того ж висновку помилково дійшов і суд апеляційної інстанції.

Не погоджуючись із такими рішеннями судів та у зв'язку із порушенням судами норм матеріального права, ТОВ «ОТП Факторинг Україна» було подано касаційну скаргу до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ, за результатами розгляду касаційної скарги ТОВ «ОТП Факторинг Україна» було прийнято законне та обґрунтоване рішення у даній справі про скасування рішення суду першої інстанції та ухвали суду апеляційної інстанції та відмову у задоволенні позовних вимог Особа_3 до Особа_2 щодо визнання договору дарування удаваним правочином.

Отже, даний приклад є одним із багатьох, коли недобросовісним позичальником або іншою зобов'язаною особою було вжито заходи, щодо уникнення відповідальності за невиконання обов'язку перед ТОВ «ОТП Факторинг Україна», який не призвів до бажаних негативних наслідків для кредитора.

Такий наслідок є цілком логічним, законним та обґрунтованим, оскільки ТОВ «ОТП Факторинг Україна», дотримуючись вимог чинного законодавства України, умов договорів, укладених із позичальниками або іншими зобов'язаними особами, а також вимог справедливості, використовуючи законні інструменти для захисту своїх прав та інтересів, перешкоджає недобросовісним боржникам уникати відповідальності за порушення ними закону та умов договорів.

Такого ж висновку приходять і суди, наслідком та підтвердженням якого є судова практика з розгляду цивільних справ за спорами, що виникають між ТОВ «ОТП Факторинг Україна» та боржниками.

РІШЕННЯ
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

7 вересня 2011 року

м. Київ

Колегія суддів судової палати у цивільних справах

Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у складі:

Головуючого Кузнецова В.О.,

суддів: Євтушенко О.І., Ізмайлової Т.Л.,

Наумчука М.І., Хопти С.Ф.,

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом ОСОБА_3 до ОСОБА_4, третя особа – товариство з обмеженою відповідальністю «ОТП Факторинг Україна», про визнання договору удаваним та визнання права власності, за касаційною скаргою товариства з обмеженою відповідальністю «ОТП Факторинг Україна» на рішення Ленінського районного суду м. Вінниці від 12 листопада 2010 року та ухвалу апеляційного суду Вінницької області від 11 лютого 2011 року,

в с т а н о в и л а:

В липні 2010 року позивач звернулася до суду із зазначеним позовом, посилаючись на те, що 8 грудня 2006 року між нею та відповідачем, який є її сином за його проханням було оформлено не договір довічного утримання, а договір дарування належних їй нежитлових вбудованих приміщень в будинку, позначеному літ. А, за АДРЕСА_1, а саме: торгового залу 6-1; комори 6-2; туалета 6-3; загальна площа яких складає 30,1 кв.м., задля майбутнього комерційного використання. При цьому відповідач зобов'язався виконувати договір довічного утримання від 10 жовтня 2006 року, який вони уклали раніше у простій письмовій формі. Проте відповідач не виконує обіцянку доглядати її, а належні їй приміщення передав у заставу.

Позивачка просила визнати удаваним договір дарування, як такий, що був вчинений для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили, та визнати за нею право власності на зазначені приміщення.

Рішенням Ленінського районного суду м. Вінниці від 12 листопада 2010 року, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду Вінницької області від 11 лютого 2011 року, позов задоволено. Визнано удаваним договір дарування укладений між ОСОБА_3 та ОСОБА_4 8 грудня 2006 року, посвідчений ОСОБА_5, приватним нотаріусом Вінницького міського нотаріального округу, реєстровий № 6597, як такий, що вчинений сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили, а саме договору довічного утримання (догляду) від 10 жовтня 2006 року. Визнано за ОСОБА_3 право власності на нежитлові вбудовані приміщення в будинку, позначеному літ. А, за АДРЕСА_1, а саме:

торговий зал 6-1; комора 6-2; туалет 6-3; загальна площа яких складає 30,1 кв.м. Стягнуто з ОСОБА_4 на користь ОСОБА_3 судові витрати.

У касаційній скарзі заявник просить скасувати зазначені судові рішення посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального, порушення норм процесуального права та ухвалити нове рішення про відмову у позові.

Касаційна скарга підлягає задоволенню, виходячи з наступного.

Судом встановлено, що ОСОБА_3 на праві власності належали вбудовані приміщення в будинку, позначеному літ. А, за АДРЕСА_1, а саме: торговий зал 6-1; комора 6-2; туалет 6-3; загальна площа яких складає 30,1 кв.м.

8 грудня 2006 року між позивачкою ОСОБА_3 та відповідачем ОСОБА_4 був укладений договір дарування зазначених приміщень (а.с.11-12).

Задовольняючи позовні вимоги суд першої інстанції виходив із того, що до укладення договору дарування позивачка, мала на меті отримання від відповідача догляду та необхідної допомоги, а тому у позивачки було відсутнє волевиявлення на безоплатне відчуження цих нежитлових вбудованих приміщень в будинку.

Проте з такими висновками суду погодитись не можна.

Відповідно до ст. 235 ЦК України удаваням є правочин, який вчинено сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили. Якщо буде встановлено, що правочин був вчинений сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили, відносини сторін регулюються правилами щодо правочину, який сторони насправді вчинили.

Тобто, за удаваням правочином обидві сторони свідомо, з певною метою, документально оформлюють правочин, але насправді між ними встановлюються інші правовідносини.

За удаваням правочином сторони умисно оформляють один правочин, але між ними насправді встановлюються інші правовідносини. На відміну від фіктивного правочину, за удаваням правочином права та обов'язки сторін виникають, але не ті, що впливають зі змісту правочину. Встановивши під час розгляду справи, що правочин вчинено з метою приховати інший правочин, суд на підставі ст. 235 ЦК України має визнати, що сторонами вчинено саме цей правочин, та вирішити спір із застосуванням норм, що регулюють цей правочин. Якщо правочин, який насправді вчинено, суперечить закону, суд ухвалює рішення про встановлення його нікчемності або про визнання його недійсним.

Якщо буде встановлено, що правочин був вчинений сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили, відносини сторін регулюються правилами щодо правочину, який сторони насправді вчинили. А тому такий правочин може бути визнаний судом недійсним лише у тому разі, коли буде встановлено, що правочин, який сторони насправді вчинили, не відповідає загальним вимогам, додержання яких є необхідним для чинності правочину.

Відповідно до вимог ст. 60 ЦПК України позивач, заявляючи вимогу про визнання правочину удаваням, має довести: 1) факт укладання правочину, що за його думкою є удаваням, 2) спрямованість волі сторін в удаваному правочині на встановлення інших цивільно-правових відносин, ніж ті, які передбачені правочином, тобто відсутність у

сторін іншої мети ніж приховати інший правочин, 4) настання між сторонами інших прав та обов'язків, ніж ті, що передбачені удаваним правочином.

Як вбачається з матеріалів справи, рішенням Ленінського районного суду м. Вінниці від 29 червня 2010 року, що набрало законного сили, судом задоволено позов ПАТ «ОТП Банк» до ОСОБА_6 та ОСОБА_4 про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором, та звернуто стягнення на предмет іпотеки - спірні приміщення, що належали ОСОБА_4 та були передані ним в іпотеку відповідно до укладеного 22 січня 2008 року договору іпотеки в забезпечення своєчасного виконання зобов'язань за кредитним договором (а.с.41-45).

Визнаючи спірний договір удаваним та задовольняючи вимоги щодо визнання за позивачкою права власності на зазначені приміщення, суди не звернули уваги на ті обставини, що ст. 235 ЦК України не містить правових наслідків поновлення прав власності особи на відчужене нею за цим договором майно і на обставини про те, що на спірне майно звернуто стягнення за рішенням суду.

Оскільки позивачкою не надано доказів, що обидві сторони, укладаючи договір дарування, бажали приховати договір довічного утримання, який вони насправді вчинили, підстави для задоволення позову, передбачені ст. 235 ЦК України відсутні.

Апеляційний суд порушень судом першої інстанції норм матеріального права не усунув та помилково залишив рішення без змін.

З огляду на те, що у справі не вимагається збирання або додаткової перевірки доказів, обставини справи встановлені судом повно й правильно, але допущено помилку в застосуванні норм матеріального права, оскаржувані судові підлягають скасуванню з ухваленням нового рішення про відмову в задоволенні позовних вимог.

Керуючись ст. ст. 336, 341 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ
в и р і ш и л а :

Касаційну скаргу товариства з обмеженою відповідальністю «ОТП Факторинг Україна» задовольнити.

Рішення Ленінського районного суду м. Вінниці від 12 листопада 2010 року та ухвалу апеляційного суду Вінницької області від 11 лютого 2011 року скасувати і ухвалити нове рішення.

У задоволенні позовних вимог ОСОБА_3 до ОСОБА_4, третя особа – товариство з обмеженою відповідальністю «ОТП Факторинг Україна», про визнання договору удаваним та визнання права власності відмовити.

Рішення оскарженню не підлягає.

Головуючий В.О. Кузнецов

Судді: О.І. Євтушенко

Т.Л. Ізмайлова

М.І. Наумчук

С.Ф. Хопта

Справа № 2-4031/10

Р І Ш Е Н Н Я

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

29 червня 2010 року Ленінський районний суд м. Вінниці

в складі головуючого судді Овсюка Є.М.

при секретарі Олійник І.Ю.

розглянувши у судовому засіданні в м. Вінниці цивільну справу за позовом публічного акціонерного товариства «ОТП Банк» до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості за кредитним договором,

ВСТАНОВИВ:

ПАТ «ОТП Банк» звернувся в суд з позовом до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості за кредитним договором.

У позові зазначено, що 14 лютого 2006 року, між ОСОБА_1 та Закритим Акціонерним Товариством «ОТП Банк» правонаступником всіх прав та обов'язків якого, є Публічне Акціонерне товариство «ОТП Банк» був укладений Кредитний договір №CNL-V00/015/2006 згідно умов якого Позивач надав Відповідачу кредит на споживчі цілі в розмірі 30000,00 доларів США зі сплатою 14% річних.

Фактично Відповідач отримав вищезазначену суму, що підтверджується кредитною заявкою за підписом Відповідача.

Відповідач, в свою чергу, зобов'язався прийняти, належним чином використати та повернути Позивачу вказані кредитні кошти у строки, зазначені в «Кредитному договорі» (зокрема, в п. 1.6. Кредитного договору, з підпунктами), а також сплатити відповідну платню за користування Кредитом, в порядку та на умовах, що визначені в Кредитному договорі (зокрема, в п.п. 1.4., 1.5. Кредитного договору, з підпунктами). Згідно з п. 1.5.1. Кредитного договору погашення відповідної частини кредиту та нарахованих відсотків повинно здійснюватися Відповідачем щомісяця у розмірі та строки визначені Кредитним договором.

Згідно з статтею 526 ЦК України зобов'язання має виконуватися належним чином, відповідно до умов договору.

Зобов'язання по Кредитному договору ОСОБА_1 не виконувалися, зокрема не виконувався графік погашення кредиту, порушувався порядок та строки сплати відсотків.

На підставі п.1.9. Кредитного договору Позивач вимагав від Відповідача повного повернення кредиту, сплати нарахованих за користування кредитними коштами відсотків, а також сплати пені та штрафу, нарахованих за прострочення виконання зобов'язань.

Згідно з п.4.1.1. ст.4 частини 2 Кредитного договору, за порушення прийнятих на себе зобов'язань за Кредитним договором, Відповідач, зобов'язаний сплатити Позивачу пеню в розмірі 1,00 % (одного) відсотка від суми несвоєчасно виконаного зобов'язання, за кожен день прострочки, пеня сплачується додатково до прострочених сум.

01.03.2010 року позивач уточнив позовні вимоги і просив стягнути 26430,17 доларів США (двадцять шість тисяч чотириста тридцять доларів США 17 центів), що еквівалентно 211177,05 гривень (двісті одинадцять гривень 05 копійок), а саме:

- загальна сума заборгованості за кредитом 22000,00 доларів США (двадцять дві тисячі доларів США);
- загальна сума заборгованості за відсотками 4430,17 доларів США (чотири тисячі чотириста тридцять доларів США 17 центів);

Вказані Кредитні договори, відповідно до п.6.3.другої частини Кредитного договору є діючими до моменту виконання всіх боргових зобов'язань за даним договором, що включають в себе згідно п.5,абз.4 частини першої Кредитного договору зобов'язання Позичальника перед Банком щодо повернення суми Кредиту, плати за кредитом, сплати комісії та штрафних санкцій.

Станом на 26 листопада 2009 року штрафні санкції складають – 36950,35 гривень.

В судовому засіданні представник позивача підтримала позов обґрунтовуючи його доказами викладеними в позові.

Відповідач в судовому засіданні позов визнав частково на суму 6000 доларів США. Представник відповідача взагалі вважає, що немає заборгованості перед банком його син ОСОБА_1 немає, а тому в позові слід відмовити.

Заслухавши пояснення сторін встановивши факти і відповідні їм правовідносини суд прийшов до висновку про наявність підстав для задоволення позову приймаючи до уваги наступне.

По справі встановлено, 14.02.2006 року між ОСОБА_1 та ЗАТ «ОТП Банк» правонаступником всіх прав та обов'язків якого є Публічне Акціонерне товариство «ОТП Банк» був укладений кредитний договір № CNL-B00/015/2006 відповідно до якого банк надав відповідачу кредит на споживчі цілі в розмірі 30 000 доларів США зі сплатою 14 % річних. Відповідач отримав зазначені кошти, що підтверджується кредитною заставою за підписом ОСОБА_1

Відповідач ОСОБА_1 зобов'язався належним чином використати одержані кредитні кошти і сплатити банку плату за користування кредитом в порядку та на умовах, що визначені в кредитному договорі(п.п.1п4п, 1.5 кредитного договору з підпунктами).

Зобов'язання за кредитним договором ОСОБА_1 не виконувались, в зв'язку з чим банк вимагав від ОСОБА_1 виконання умов договору, сплати кредиту, відсотків, пені і штрафу(вимога від 07.09.2009 року з відміткою про отримання).

Згідно з п.4.1.2.; 4.1.3. ст.4 частини 2 Кредитного договору, за прострочення зобов'язань за Кредитним договором понад 30 (тридцяти) календарних днів, Відповідач крім пені та штрафу, передбаченого п. 4.1.2. Кредитних договорів, додатково сплачує на користь Позивача штраф у розмірі 75,00 грн.

Згідно з статтею 526 ЦК України зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору. Таким чином, своєю неправомірною бездіяльністю Відповідач порушив прийняті ними на себе зобов'язання, встановлені в Кредитному договорі.

Відповідно до ст.1049 Цивільного кодексу України Позичальник повинен повернути позикодавцеві позику (кредит) у строк та в порядку, що встановлені договором, але ці зобов'язання Відповідач не виконав і Позивач має право вимагати сплати заборгованості по Кредитному договору.

Поскільки Відповідач не вніс жодного платежу в рахунок виконання взятих на себе зобов'язань по Кредитному договору, Банк на підставі п.1.9 Кредитного договору має право вимагати дострокового виконання всього зобов'язання в цілому.

На даний момент Кредитний договір є діючим, так як зобов'язання припиняється, відповідно до ст. 599 ЦК України виконанням проведеним належним чином.

Відповідно до ст. 610 ЦК України «Порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання)», а тому на даний момент є невиконане діюче зобов'язання по Кредитних договорах в сумі заявлений позовних вимог Позивачем та порушене право Банку, щодо повернення кредитних коштів.

Оскільки відповідачем ОСОБА_1 було отримано кошти в АТ «ОТП Банк», а взяті на себе зобов'язання відповідач не виконав, що підтверджується наданими АТ «ОТП Банком» доказами, а саме: підписаний кредитний договір, заявку на отримання готівки підписану ОСОБА_1 про те, що кошти він отримав, розшифровка з поточного рахунку ОСОБА_1, де чітко видно коли та скільки коштів було сплачено відповідачем, вимога про стягнення заборгованості є законною

Відповідно до п. 1.4.1.5 кредитного договору фіксована процентна ставка 14% була піднята на 4%, внаслідок порушення Позичальником своїх зобов'язань.

З врахуванням наведеного та на основі повного і всебічного з'ясування обставин, на які сторони посилалися як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, з'ясовано, що наведені у позовній заяві обґрунтування Позивача ґрунтуються на законі, а зазначені обставини переконують суд в наявності підстав для задоволення позову.

На підставі вищевикладеного керуючись ст.ст.11, 16, 526, 530, 554, 610, 611, 612, 625, 629, 1054 ЦПК України, ст.ст. 213,215, 224 - 227 ЦПК України

ВИРІШИВ:

Позов задовольнити.

Стягнути з ОСОБА_1 на користь АТ «ОТП Банк» (код ЄДРПОУ 21685166, МФО 300528, адреса: 01033, м. Київ, вул. Жилинська, буд. 43, р/р 29099002900000 в «ОТП Банк»), загальну суму простроченої заборгованості за кредитним договором №CNL-B00/015/2006 станом на 26.02.2010 року становить 26430,17 доларів США (двадцять шість тисяч чотириста тридцять доларів США 17 центів), що еквівалентно 211177,05 гривень (двісті одинадцять гривень 05 копійок), а саме:

- загальна сума заборгованості за кредитом 22000,00 доларів США;
- загальна сума заборгованості за відсотками 4430,17 доларів США;

Стягнути з ОСОБА_1 штрафні санкції – 36950,35 гривень.

Штраф у розмірі 75,00 грн. у відповідності до п.4.1.2., та п.4.1.3. ст.4. частини 2 Кредитного договору;

Стягнути з ОСОБА_1 1700,00 гривень судового збору та 120,00 гривень та витрати за інформаційно-технічне забезпечення по розгляду справи.

Заява про апеляційне оскарження рішення суду може бути подана протягом десяти днів з дня оголошення рішення суду. Апеляційна скарга подається протягом двадцяти днів після подання заяви про апеляційне оскарження.

Суддя: